

המקום שבו גדלים

הילדים

המאושרים

בעולם

זאת המדינה הכי צפופה באירופה, היא לא עשירה במיוחד ולא נודעת במערכת חינוך מרשימה ולמרות זאת, בזה אחר זה, מחקרים מראים שהילדים בהולנד יותר מאושרים מכולם. אז למה בעצם? **נטע אחיטוב** יצאה למסע בעקבות אורח החיים והערכים ההולנדיים, וגילתה דרך מעוררת מחשבה לגידול ילדים – כזאת ששונה מאוד מהמקובל בישראל

האמסטרדם השוקקת, האג המעונבת או כפר קטן ונידח – נתקלנו בסיטואציה אחת משותפת שהפתיעה אותנו: כמו בישראל, הילדים מתרוצצים ומשתובבים בפארקים הציבוריים. אבל יש הבדל קטן: כאן נראה שגם ההורים נהנים. פארק ביאטריקס באמסטרדם מוקק את הרעיון הזה. הילדים מתרוצצים פה במתקני שעשועים אסתטיים להפליא, בעוד ההורים שותים יין או קפה בבית הקפה שבמרכז הפארק. לצד האגם מתרוצצת קבוצת ילדים בכיתה ג' עם נייר ועט כדי להשלים משימת חקר על ציפורים בפארק; עגלת גלידה עם מוכר חביב מספקת את מנת הסוכר הדרושה; ורוכבי אופניים רבים חולפים בשבילים, רבים מהם ילדים בכל הגילאים. הפארק היפהפה, הנדיב והמזמין הזה מספק פיסת טבע עירונית, איכותית ושופעת לכולם, אבל באמת לכולם, שמאפשרת לילדים להשתולל בחופשיות, לשיר, לריב, לרכוב, לטפס, לרוץ – להיות ילדים – בזמן שהוריהם נרגעים ושואפים אוויר נקי מלוא הריאות. כולם נראים שם מאושרים. איך הם עושים זאת?

דנמרק, נורווגיה, שווייץ ופינלנד. בתחתית הרשימה, שכוללת את 41 המדינות המפותחות, מופיעה ארה"ב, בולגריה וצ'ילה (ישראל לא מופיעה בדירוג הכללי מפאת היעדר נתונים). "כשחיברנו את הדוח, בדקנו שביעות רצון מהחיים, שיעור התאבדות בקרב ילדים ובני נוער, תמותת ילדים, עודף משקל, מיומנויות אקדמיות ומיומנויות חברתיות", מסבירה בראיון למוסף הארץ אסתר פולהוויס, שעומדת בראש אגף רווחת הילדים ביוניסקף. "בהשוואה ל-40 המדינות האחרות, הולנד מדורגת הכי גבוה במרבית המדדים וגם בשקלול הסופי". יצאנו, אם כן, לברר את סוד האושר של ילדי הולנד. ביקרנו בעיר ובכפר, בבתי ובמרחב הציבורי, שיחקנו בגני שעשועים, ביקרנו במרכז זיאונים, שטנו במעבורת, רכבנו על אופניים, השתמשנו בתחבורה ציבורית, אכלנו מאכלים הולנדיים ושוחחנו עם הורים וילדים, אנשי חינוך, אדריכלים, מומחים לאופניים וגם עם חוקר אושר אחז. בכל מקום שבו ביקרנו – בין אם זו

הילדים ההולנדים הם המאושרים בעולם. כך עולה מסקר אחר סקר, מחקר אחר מחקר. מאז 2013 הם מקבלים את הצינונים הגבוהים בעולם במדד האושר של יוניסקף (קרן האו"ם למען ילדים) וכך גם במחקרים אקדמיים שונים לאורך 20 השנים האחרונות. פעם אחר פעם הם מביעים הכי הרבה שביעות רצון מהחיים באופן סובייקטיבי ומקבלים ציונים גבוהים במדדים אובייקטיביים כמו בריאות פיזית ונפשית. התוצאה המובהקת והעקבית הזאת עשויה אולי להפתיע, מאחר שמערכת החינוך ההולנדית לא נודעת ברחבי העולם (לעומת מקבילתה הפינית למשל). הולנד אינה המדינה העשירה ביותר (היא ממוקמת במקום ה-11 אחרי שווייץ, איסלנד, דנמרק ועוד), והיא גם המדינה הכי צפופה באירופה. ובכל זאת, גם המחקר האחרון של יוניסקף, שפורסם ביוני בשנה שעברה, אישש שוב שחיהם של הילדים ההולנדים הם הטובים ביותר. מיד אחריהם ממוקמים על הטבלה ילדי

הכל מתחיל מרכיבה על אופניים

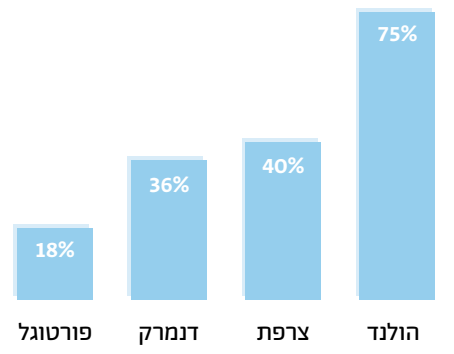
בני משפחת יאנסן, מחוץ לביתם בכפר אנגלן

באוטו, וגם זה הוכח כתורם להתפתחות. בנוסף, רכיבה מאפשרת למי שמטפלים בילדים לבצע כמה משימות בבת אחת – להסיע את הילדים, להיות בקשר אינטימי איתם ולעשות פעילות גופנית תוך כדי. וכשהורים בריאים ופחות לחוצים, זה משפיע על הילדים.

רכיבה משפיעה גם על החיבור של הילדים לקהילה סביבם. במחקר שנערך באוניברסיטת סן דייגו, ילדים התבקשו לשרטט מפה של השכונה שבה הם גרים. ילדים שרכבו על אופניים הצליחו במשימה טוב יותר מאלה שהוסעו במכונית. בסקר שערכו אנשי BYCS, הם מצאו שילדים שרכבו על אופניים באופן קבוע לבית הספר מכירים את עיר המגורים שלהם טוב יותר, נוטים לעצור בדרך במקומות שונים, לדבר עם יותר אנשים ולהרגיש חלק בלתי נפרד מהקהילה סביבם. מחקרים אחרים מצאו שהיכרות עם הסביבה מגבירה את הביטחון העצמי, ומכאן את שביעות הרצון מהחיים.

לבית הספר מגיעים באופניים

שיעור הילדים שרוכבים או הולכים לבית הספר

לרכוב לכל מקום. מקובל להרכיב תינוקות קטנים בתוך מנשא, ולהושיב פעוטות בתוך ארגז ישיבה המחובר לאופניים. בגיל ארבע הילדים לומדים לרכוב בעצמם ללא גלגלי עזר ורוכבים לצד הוריהם. בבית ספר יסודי הם כבר רוכבים לבדם הלוך-חזור ואף מקבלים שיעורים בבית הספר על התנהלות נכונה באופניים.

ואיך זה קשור לאושר? ובכן, שורה ארוכה של מחקרים מצאה שזה קשור מאוד. סקר שערכה ממשלת הולנד גילה שילדים שמגיעים לגן ולבית ספר על גבי אופניים מעידים על שביעות רצון גבוהה יותר מהחיים, מפגינים פחות מתח וחשים חופש ועצמאות. לפי מחקרים אחרים, רכיבה מפחיתה מחלות שונות כמו סוכרת, סרטן ודיכאון. למעשה, לפי הדוח של יוניסק, רכיבה היא הגורם השני בתרומתו לרווחתם של מתבגרים. הרכיבה דורגה אפילו גבוה יותר ממספיק שעות שינה, והיא שנייה רק לאכילת ארוחת בוקר באופן קבוע. ברחוב אוברטום באמסטרדם, קרוב לפארק וונדל המרשים, החזית של אחת החנויות זורחת בצבע צהוב. כשנכנסים לתוכה פוגשים את אנשי הארגון הבינלאומי BYCS, שאנשי שוקדים במרץ לשכנע כל מי שרק אפשר שאופניים הם הפתרון לכל צרות העולם.

מוד זה פרוי, המייסדת והמנכ"לית, מחייכת מאוון לאוזן למשמע נושא הכתבה. היא מפנה אותי למחקר קנדי שמתאר את חשיבותה של אינטימיות המגיע בין ילדים להוריהם להתפתחות ולהפחתת מתחים. דוגמה לאינטימיות מגע יומיומית היא כמובן הרכבת ילדים קטנים על אופניים.

"כשהם יושבים על המושב מלפנים או מאחור בסמוך להורה שלהם, הם חווים אינטימיות מגע", אומרת דה פריז בחינך. "הם לא חווים אותה כשמסיעים אותם באוטו ממקום למקום. יש אפשרות לדבר על דברים שרואים בדרך, דבר שנמנע בדרך כלל מילדים בתוך מושבי בטיחות

כל מי שאי פעם ביקר בהולנד מכיר את המראה של המוני אופניים ברחובות, רוכבים על ידי אנשים מכל גיל. עשורים לפני שרכיבה הפכה לאופנתית בשאר העולם, ההולנדים כבר סימנו את האופניים ככלי רכב מועדף. למעשה, רבע מכל הנסיעות שמתקיימות במדינה בכל יום נעשות על גבי אופניים – השיעור הגבוה בעולם. כשזה מגיע לילדים ונוער, הנתון הזה מוזנק: 75% מהם רוכבים על אופניים לבית הספר ובחזרה.

למשך יום אחד באמסטרדם התנהלתי כאח"רונת ההולנדיות. כאן אין חובה לחבוש קסדה, לא למבוגרים ולא לילדים, ובכל זאת ההרגשה בטוחה למדי. הרכיבה רגועה, לא מהירה, מרוצה פת שבילי אופניים מההתחלה ועד הסוף ונטולת קורקינטים חשמליים שדוהרים לכיוונה. אופניים חשמליים (מהסוג שלא דורשים פידול) אינם חוקיים כאן. חוקי התנועה של האופניים ברורים וכולם מכבדים אותם, גם הילדים שרכבו לצדי בנושגלנטיות מרשימה. נדמה שהסכנה היחידה לרוכבים מגיעה מכיוונם של הולכי הרגל שחוצים מדי פעם את שבילי האופניים.

אין אפילו צורך לנעול אופניים לעמודים. מספיק רק להעמיד אותם בצד הדרך ולנעול את הגלגל האחורי עם מנעול שכבר נמצא עליו. הקליק של נעילת הגלגל האחורי כדי להיכנס רגע לקיוסק הקרוב, לעומת הצורך לחפש חניה לרכב בשביל אותה פעולה, מגלם את תמצית ההבדל בין איכות חיים לבין שעבודם.

שאלתי ילד בן ארבע, שמכיר את תל אביב ואת אמסטרדם היטב, מי שולט ברחובות אמסטרדם. "אופניים!" הוא ענה בתרועה. ומי שולט ברחובות תל אביב? "מכוניות", אמר בתוגה. התשובה הזאת לבדה יכולה ללמד על אושרם של הילדים כאן – כלי הרכב שלהם הוא שליט המרחב. מה עוד ילדים צריכים? הורים הולנדים לא חוששים לאפשר לילדיהם

ילדים יורדים מהמעבורת באמסטרדם. רכיבה היא הגורם השני בתרומתו לרווחתם של מתבגרים

תינוק מאושר צריך אמא מאושרת

"נשים הולנדיות לא נכנסות לדיכאון", קובעת הפסיכולוגית ההולנדית אלן דה בראון בכותרת ספרה על נשים בהולנד. זה ברון טוענת ששיעור הדיכאון הכללי בקרב נשים הולנדיות נמוך משאר העולם, וכך גם שיעור הנשים שחוות דיכאון אחרי לידה. מחקרים מראים שזה נכון. כ-8% מההולנדיות חוות דיכאון אחרי לידה, בעוד שהמוצע העולמי עומד על כ-13%. בישראל, למשל, מדובר על 18% מהאמהות.

מהי הסיבה לכך? זה ברון מכריזה שהיפתח לאושרן של ההולנדיות הוא חופש הבחירה של נשים במדינה. החופש הזה תקף גם לשאלה אם בכלל להביא ילדים לעולם, שהתשובה עליה בהולנד אינה מורכבת מאלהייה כלל.

הולנד מעודדת נשים ללדת בבית, ואף מספקת לשם כך מיילדת ודולה חינום. בנוסף, במשך שמונה ימים אחרי הלידה, מגיעה הביתה מלווה מטעם המדינה שמסייעת בהנקה ובטיפול בתינוק ותומכת במשפחה

"מרכיב הילדים בהולנד נולדו מתוך רצון", אומר הסוציולוג פרופ' רוט ויינהובן בראיון למוסף הארץ, "בהולנד מקובל לתכנן מתי וכמה ילדים להביא לעולם, ואמצעי מניעה ניתנים בחינם מ-1972". ויינהובן, מבכירי חוקרי האושר בעולם, מסביר שמספר הילדים במשפחה הולנדית אינו גדול ועומד על 1.6 ילדים בממוצע – וגם זה מקור לאושר. "זה מאפיין שר להורים להתייחס לצרכים הספציפיים של מעט הילדים שלהם, בניגוד למשפחות מרובות ילדים".

אבל לאושרן של האמהות ההולנדיות יש גם מקורות הרבה יותר פרקטיים. מתברר שהיולדות שם זוכות לסייע צמוד של מלווה מטעם המדינה למשך שמונה ימים לאחר הלידה – אולי חלומה של כל אישה שילדה.

המלווה, שמגיעה לבית היולדת למשך לפחות שלוש שעות ביום, מסייעת ליולדת, לתינוק ולמשפחה. ההכשרה שלה

אמריקאית שמגדלת את ילדיה בהולנד, היא כתבה את הספר "הילדים המאושרים בעולם: כיצד עוזרים ההורים ההולנדים לילדיהם (ולעצמם) בכך שהם עושים פחות". בספר, שיצא לאור ב-2017 והפך לרב מכר, היא מתארת בין היתר כיצד מותאמות הערים ההולנדיות עצמן לילדים.

זה ניכר בכל מקום. המדרכות רחבות ובמרבית המקומות נטולות הפרעות, כך שאפשר לצעוד בהן בקלות עם עגלות רחבות. גני שעשועים או גינות קטנות עם ספסלים מצויים כמעט בכל קרן רחוב. יש מעט מכונות בכביש, מה שהופך את ההתנהלות לרגועה יותר עבור הורים, לשקטה יותר וגם נקייה יותר. התחבורה הציבורית ברורה ובטוחה ובשעות הבוקר אפשר להיתקל במראה השכיח של קבוצות ילדי גן עולים עליה ביחד עם הגננות, נוסעים לביקור במוזיאון קרוב.

"השפעת המרחב העירוני על ילדים היא אחד הנושאים האהובים עליי", אומר לי האדריכל הרמן הרצברגר, מהנדעים בעולם בתכנון בתי ספר. "כשילדים משחקים בחוץ הם בדרך כלל משחררים משליטת ההורים או המורים ובכך הם מתרגלים ולומדים אחריות על מעשיהם. הניסיון שלי בתור ילד ברחובות אמסטערדם לימד אותי הכל על התמודדות עם אנשים ודברים מוזרים. גדלתי בשכונה עם מדרכות רחבות, שאיפשרה פעילויות מסוגים שונים, כולל ציורי גיר גדולים שנמחקו מיד עם בוא הגשם. אני משוכנע שלחיי הרחוב הללו היתה השפעה רבה על התפתחותי ושווה גם הוביל אותי להבין טוב יותר כיצד עלינו לארגן את הרחובות והמבנים שלנו למען ילדים, ובכלל".

גם גני השעשועים במדינה מתוכננים באופן ייחודי. אני יושבת על ספסל בפארק וונדל המרשים. את גן השעשועים כאן תיכנן האדריכל ההולנדי הנודע אלדו ואן אייק, ששינה את האופן שבו מתכננים עבור ילדים. ואן אייק המנוח, שעבד במחלקת התכנון של עיריית אמסטערדם בשנים שאחרי מלחמת העולם השנייה, הבין שכדי לשקם את הערים יש להתמקד בילדים. הוא תיכנן ועיצב כ-860 גני שעשועים ברחבי העיר, כולם מאופיינים בצורות גיאומטריות נעימות למראה, חומרים בסיסיים של בטון, עץ, חול ומתכת ובהרבה כבוד לילדים. גני השעשועים בעיצובו לא מתיימרים ולא מכתיבים לילדים כיצד עליהם להשתמש בהם, אלא פשוט ניצבים שם כהומנה לפעלנות ילדית יצירתית.

מקס, בן שמונה, מטפס על אחד המתקנים מולי, ובשלב מסוים עובר לשחק עם ילד נוסף שזה עתה הכיר. הם הולכים יחד לשחק באזור "הטבעי" – עוד אופנה הולנדית של גני שעשועים שבהם אין מתקנים, אלא רק חומרים טבעיים. יש כאן כמה גזעי עץ שמונחים על הקרקע, וזהו. בכל פעם מחדש משמח להיווכח לכמה מעט זקוקים ילדים כדי לשחק בהנאה וביצירתיות.

"הייתי שמח אם היתה כאן מגלשה גדולה יותר עם פניות, שמסתיימת מתחת לאדמה במנהרה ואז צריך לטפס למעלה עם סולם", הוא אומר לי כשאני שואלת מה היה משנה בשכונת מגוריו. "הייתי שמח אם באמסטערדם היו אפילו יותר מגרשי משחקים ממה שיש עכשיו, או שבצעם כל העיר תהיה מגרש משחקים אחד גדול".

משחקים בחוץ תמיד. בכל מזג אוויר

קבעתי לפגוש את אחת המרואיינות שלי ברחבת היציאה מהמעבורת באמסטערדם. השעה היתה 15:45, אז מסתיים יום הלימודים. הקדמתי בכמה דקות, ולפתע ניתך גשם הולנדי חזק. טיפות מים שמנות ונחשקות. לא היתה לי מטררייה, אז רצתי מיד למקום המחסה הקרוב, שהיה במקרה המעבורת. וכך יצא שהפלגתי על גבי המעבורת הלך וחזור במשך דקות ארוכות, רק כדי לא להירטב.

בזמן הזה ילדים עלו וירדו מהמעבורת על גבי האופניים שלהם, וכמו כולם (חוץ ממני), הם נראו אדישים לגשם השוטף. הם ניצלו את ההפלגה הקצרה כדי לעשות על עצמם מעילים ומכנסי גשם, כיסו את התיקים שנחו על סלסילות האופניים והמשיכו לדרכם.

ההולנדים, מתברר, משחקים, רוכבים על אופניים ואפילו חוגגים ימי הולדת בכל מזג אוויר. מישל האטצ'יסון, שכתבה ספר על החינוך ההולנדי, הקדישה לכך פרק שלם בספרה. "משחק בחוץ חשוב להתפתחות מוטורית ולבריאות הפיזית והנפשית של ילדים", אומרת האטצ'יסון אחרי שהיא מסירה במיומנות את ציוד הגשם שלה ומחייכת למראה הרטוב שלי. "ההולנדים מתייחסים לזה ברצינות רבה – ילדים הולנדיים יוצאים לשחק בחוץ בכל מזג אוויר". לדבריה, ההולנדים מאמינים שילדים צריכים לצאת החוצה להתרוצץ בכל יום, בדומה לכלבים.

האטצ'יסון היא בריטית שמגדלת את ילדיה בהולנד. יחד עם רינה מאה אקוסטה,

יום אבא: כאן לא עובדים כל יום

השעה היא 18:00 בדיוק ואנחנו יושבים לארוחת ערב בבית משפחת פייגלסון שמתגוררת בהאג. טלפונים סלולריים הם מחוץ לתחום, והשיחה סביב השולחן נעימה וקולית. חת. מילה, בת שש, מספרת על שיעור הפסנתר שהיה לה ועל שיחה שקיימה עם חבריה. מייקל, שמכהן כמנכ"ל של קרן ברנרד ון ליר העולמית, משתף בביקור הדירקטוריון של הקרן שצפוי למחרת. מלינה, שלומדת לתואר באמנות באקדמיה המלכותית לאמנויות בעיר, משתפת מחוויותיה מיום הלימודים. היא מספרת שמרבית הסטודנטים צעירים ממנה ונמצאים עוד לפני שלב המשפחה והילדים, אבל מוסיפה שהם ידידותיים כלפי פיה וסבלנים להולנדית האטית שלה.

מלינה במקור ממקסיקו, ומייקל בכלל הגיע מארה"ב. מילה נולדה וגדלה בהאג, ולדבריה, היא מרגישה הולנדית לחלוטין. ארוחת הערב המשותפת שהם עורכים מדי ערב ממחישה שהמשפחה כולה משתלבת בהרגלי החיים המקומיים.

מוסד ארוחת הערב המשפחתי הוא הדבר הכי קרוב לטקס קדוש בהולנד, וכולם מכבדים אותו – הורים, ילדים, בתי ספר ומעסיקים. שני ההורים חוזרים הביתה מעיסוקיהם לקראת השעה 18:00, וגם כל הילדים. וכך, בכל ערב, מקסימום ב-18:30, כל המשפחה מתכנסת יחד לאכול ארוחת ערב.

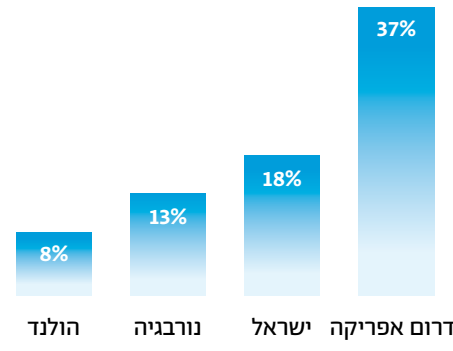
עמיתיו של מייקל בקרן ון ליר, שעוסקת ברווחתם של ילדים, סיפרו לי על ההרגל הזה. הם נזכרו בחינוך בארוחות המשפחתיות שלהם כילדים, ודיברו בסיפוק על החוויה גם כהורים. ללא ספק, הם אומרים, מדובר באחד הגורמים לאושרם של הילדים וההורים כאחד. אחת העובדות סיפרה שאבא שלה היה בהלם בכל פעם שהטלפון הביתי היה מצלצל בין שש לשבע. "אבל זה זמן ארוחת הערב עכשיו!" הוא היה צועק על המכשיר בחוסר אמון. עובד אחר, אב לארבעה, שיתף שזו השעה האהובה עליו ביום. לדבריו, במרבית המשפחות מקובל שהסלולרי נותר מחוץ לשולחן, ובמהלך הארוחה בני הבית מדברים, מספרים ומתווכחים. בסיומה כל אחד מתפזר לעיסוקיו.

האופן שבו הוא תיאר שישיה אנשים שיושבים סביב השולחן ומשוחחים ללא הסחות דעת הזכירה לי תיאור של ההיסטוריון האמריקאי וויליאם שטר. בספרו "הולנד בפ"רספקטיבה" כתב כי "סגנון השיחה ההולנדי נובע מהדגש על המשפחתיות: משפחות הולנדיות או קבוצת חברים בהולנד מסוגלות לנהל במשך שעות שיחה שכוללת גם עשרה אנשים במעגל בלי להיפרד ולו פעם אחת לשיחות של זוגות בודדים, אותו דפוס דומיננטי באירועים חברתיים בארה"ב". ההרגל הקטן הזה, לאכול יחד ארוחת ערב מדי יום, הוא אולי ההוכחה הניצחת לאיוון

המשוער. דווקא חופשת הלידה בכללותה קצרה למדי, בטח בהשוואה למדינות סקנדינביות, ונמשכת בסך הכל 16 שבועות (בישראל יולדות זכאיות ל-15 שבועות חופשה בתשלום). זה מותיר לאמהות שלושה חודשים בלבד לאחר הלידה. אבל אפילו כאן יש נקודת אור: בעקבות מאבק ציבורי שניהלה קבוצת עמותות הולנדיות, החל מיוני בשנה שעברה, גם אבות הולנדים זכאים לחופשת לידה של שישה שבועות.

תמיכה מובילה לפחות דיכאון

שיעור האימהות שחוות דיכאון אחרי לידה

מאפשרת לה להעניק ייעוץ הנקה בסיסי, לבדוק כיצד מתקדם השיקום של היולדת, לעזור בהדרכה בכל ענייני הלוגיסטיקה הכרוכה בתינוק או בילדים האחרים בבית ולהעניק גם ליווי רגשי להורים בימיהם הראשונים עם התינוק. במסגרת ההכשרה שלה, היא גם לומדת לזהות סימנים לדיכאון אחרי לידה ומפנה את האם לטיפול מתאים.

כריט בוסניק יאנסן, בת 38, יועצת חינוכית שעבדה בשירותי הרווחה, מפליגה בשבחים כשהיא מדברת על מלוות פוסט-הלידה שלה. היא מספרת כיצד עזרה לה עם הבישולים וההנקה אחרי הלידה הראשונה של בתה, וכי צד איפשרה לה זמן איכות עם בתה הבכורה כשנולדה אחותה הקטנה.

מי שבוחרת ללדת בבית זכאית לסיוע כזה למשך ארבעה ימים נוספים. הולנד מעודדת נשים ללדת בבית, ואפילו מעניקה בחינם שירות של מיילדת בית ודולה. ואכן, 24% מהלידות בהולנד מתקיימות בבית – השיעור הגבוה ביותר בעולם המערבי. הנתון הזה קשור באופן ישיר לדיכאון. לידת בית מתקיימת ללא אפידורל והתערבויות רפואיות אחרות, ומחלקים מוצאו שההתערבויות הללו מעלות את שיעור הדיכאון אחרי לידה.

היולדות ההולנדיות גם מגיעות ללידה עצמה עם פחות מתח, שכן חופשת הלידה בהולנד מתחילה ארבעה שבועות לפני מועד הלידה

פארק באמסטרדם. חופשת הלידה מתחילה ארבעה שבועות לפני תאריך הלידה המשוער

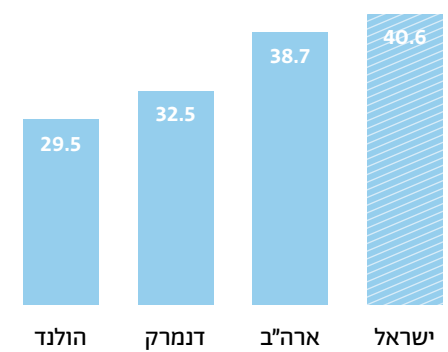
בני משפחה פייגלטון בביתם בהאג. אחד מכל ארבעה אבות עובד רק ארבעה ימים בשבוע, ומבלה יום עם ילדיו

מוסד ארוחת הערב המשפחתי הוא הדבר הכי קרוב לטקס קדוש בהולנד, וכולם מכבדים אותו – הורים, ילדים ומעסיקים. כל בני המשפחה חוזרים הביתה לקראת 18:00, ואוכלים יחד

הולנד. החופשה הקלאסית של המשפחה ההולנדית, שנמשכת בדרך כלל שלושה שבועות (!), נעשית בכפר נופש כזה או אחר. יש עשרות כאלה שפורים ברחבי המדינה, כולם ממוקמים סביב פיסת טבע יפהפייה כמו אגם, חוף ים או יער, שמעניקה אפשרויות התרועעות רבות לילדים.

בשעה וחצי ברכבת, או 40 דקות נסיעה בקרונו, אפשר למשל להגיע מאמסטרדם לפארק ווסטרקוחה. כאן אפשר לנפוש בבקתה, אוהל, קרוון או אפילו בית על עץ. יש אגם, בריכה, נהר, רכיבה על סוסים, רכיבה על אופניים ועוד שלל פעילויות לילדים ולהורים. מקובל שחברים ובני משפחה אחרים מצטרפים לחלק מהזמן או לכולו. בחופשה כזו, שנמשכת זמן רב ומאפשרת לילדים זמן להתרחק מהמסך ולספוג את הטבע, מתאפשרת לכולם מנוחה אמיתית. ■

עובדים הכי מעט ב-OECD
מספר השעות שעובדים בשבוע בממוצע

רווחה כלכלית. אבל מה שמיוחד כאן זו העובדה שלא רק האמהות עובדות פחות. בשני העשורים האחרונים מחוללים הגברים ההולנדים מהפכה שקטה ומשמעותית בכל הנוגע למגדר, משפחה ותעסוקה. קוראים לה Papadag, שפירושו "יום אבא". הכוונה היא ליום בשבוע שבו גברים לא עובדים ומבלים עם ילדיהם הקטנים.

בעיניים ישראליות זה נתון די מדהים: אחד מכל ארבעה גברים הולנדים עובד ארבעה ימים בשבוע או פחות, ומבלה יום אחד עם ילדיו. כש מדובר בילדים מתחת לגיל ארבע, הכוונה היא ממש ליום מלא (בהולנד יש פעוטונים ממומנים, שאליהם נשלחים ליומיים או שלושה בשבוע. בשאר הזמן הפעוט מבלה עם אביו, אמו או הסבתא).

בגיל ארבע, כשהילדים נכנסים למערכת החינוך הציבורית, יום-אבא הופך לאחד מהחברים עם אבא. ימי רביעי ושישי הם חצאי יום במערכת החינוך, והילדים מסיימים את הלימודים ב-12:30. רוב האבות לוקחים את היום החופשי שלהם באחד מימים אלה כדי לבלות כמה שיותר עם ילדיהם. אם רוצים דוגמה נוספת לאיזון בריא בין עבודה לחיי משפחה, צריך רק לצאת לחופשה נוסח

פנאי-עבודה בריא שנהוג כאן. ההולנדים עובדים הכי מעט שעות מבין כל מדינות ה-OECD – רק 29.5 שעות בשבוע בממוצע. בישראל, לשם השוואה, עובדים 40.6 שעות. ומבין כל המדינות המתועדות, הם מובילים גם בשיעור העובדים שמחזיקים במשרה חלקית. למעשה, 75% מהנשים ההולנדיות ו-25% מהגברים עובדים פחות ממשרה מלאה, בדרך כלל כ-25 שעות בשבוע.

"חצי משרה זו דרך נפלאה לשלב בין הבית לעבודה, וזה מאוד מקובל בהולנד", אומרת האטצי'סון. "אמהות הולנדיות מגדירות מחדש את המושג 'לרקוד על כל החתונות'", היא כותבת בספרה. "יש להן זמן לבלות עם הילדים שלהן; הן יכולות לבחור אם להישאר בבית, לעבוד במשרה חלקית או במשרה מלאה, לפי ההעדפה האישית שלהן וברי לידאוג מלחצים כלכליים או חברתיים".

יש מגוון של סיבות שיכולות להסביר למה האמהות כאן פחות דואגות מלחצים כלכליים. מערכת החינוך מסובסדת מגיל שלושה חודשים וניתנת בחינם מגיל ארבע ועד האוניברסיטה. יש מערכת רווחה טובה, דיור מסובסד בשפע ורפואה ציבורית ברמה גבוהה. גם יוקר המחיה – שנמוך ב-10% מאשר בישראל – מאפשר יותר

להרחיק ילדים מסכנה? להפך

כשהילדים ההולנדים יוצאים לחופש בטבע, הם לא רק נחים. למעשה, אחת הפעילויות הנפוצות בחופשה הזאת עשויה להישמע להורים רבים קיצונית, אפילו מטורפת.

קוראים לזה "שמיטה" (dropping), וזו פעילות חניכה פופולרית לבני נוער בני 12-15. בג' דול, מסייעים חבורה של נערים ליער באמצע הלילה, כשהעניינים שלהם מכוסות. נותנים בידיהם מכשיר GPS פרימיטיבי, ללא אמצעי קשר אחרים (ובטח שלא מכשיר סלולרי), מורידים אותם איפשהו במעבה היער, ונוסעים משם. המטרה שלהם היא למצוא לכד את הדרך בחזרה למחנה. בדרך כלל זה קורה אחרי ארבע-חמש שעות של ניסיונות התמצאות ביער החשוך.

כתבת הנגי יורק טיימס, שלקחה חלק בפעילות כזו לפני שנתיים, סיכמה זאת היטב: "אם זה נשמע לכם מטורף להשאיר ילדים לבד ביער באמצע הלילה, זה בגלל שאתם לא הולנדים".

הטקס הזה מוזק באופן קיצוני את עקרונות החינוך ההולנדי, שבראשם הרעיון שילדים צריכים לפתור בעיות בעצמם ולא להסתמך יותר מדי על מבוגרים. "אפילו לילדים עייפים, רעבים וחסרי התמצאות בטבע פראי יש ריגוש מעצם תחורשת האחריות והעצמאות", נכתב שם.

העיקרון הזה ניכר כאן בחיי היומיום. לא רואים כאן כמעט הורים שרצים אחרי ילדיהם, מתאמצים להרחיק אותם מהכביש או מסכנה אחרת. "ההולנדים מלמדים את הילדים שלהם לשתות, במקום לגדר החוצה את הסכנה", קובע הפילוסוף והפסיכיאטר הבלגי דאמיאן דניס מאוניברסיטת אמסטרדם.

האמירה הזאת, שמצוטטת רבות, נכונה גם באופן מילולי – הילדים ההולנדים לומדים לשתות בגיל ארבע כי מים נמצאים סביב בשפע – אבל גם כמטאפורה לגישה ההולנדית בכללותה. הורים הולנדים לא מבקשים להרחיק את ילדיהם

עימות בין ראשי המפלגות בהולנד במהדורת "החדשות לנוער". הילדים מעודכנים במה שמתרחש בעולם

בהולנד מאמינים שילדים צריכים ללמוד לפתור בעיות בעצמם, ולא להסתמך על מבוגרים. העיקרון הזה ניכר ביומיום: ברחבי המדינה שכיח לראות ילדים משחקים ברחובות ללא השגחה

כנים דופקים בדלת לשאול אם הוא בבית. ההולנדים מאמינים שלא צריך להסתיר סכנות או דברים מפחידים מילדים. חדשות רעות, מראות קשים, מוות או חריגות למיניהן מדוברים באופן פתוח. במוזיאון המדע לילדים באמסטרדם, לדוגמה, יש תצוגה מהפנטת שעוסקת במוות. מוצגות שם תמונות מהלוויות ברחבי העולם וכך עולה מאליה שיחה על המוות כעניין תרבותי משתנה. על קיר אחר מוצגת השאלה מה קורה לאחר המוות ומתחתיה כמה תשובות אפשריות, שכולן מתחילות במילים "יש המאמינים...". כי בהולנד לא מאמינים במתן תשובות נחרצות לילדים, אלא רק בגירוי יצירת הסקרנות שלהם.

חוויתי את זה גם בראיונות שערכתי כאן. במהלך אחת השיחות עלתה סוגיה רגישה שקשורה באחותה של המרואיינת. שאלתי אותה אם זה בסדר שנדבר על זה, או שהיא מעדיפה שנעבור הלאה. תשובתה היתה: "אני הולנדית, אין לנו בעיה לדבר על הכל". בכך היא סיכמה את הגישה ההולנדית.

מתוך הגישה הזאת נולדה התוכנית שמוכרת לכל ילד וילדה הולנדים – "החדשות לנוער". זוהי מהדורת חדשות דו־יומית לילדים ונוער, שמו שודרת מ-1981 ברצף עד היום. כל הילדים צופים בה, בין אם בטלוויזיה, ביוטיוב, או בגרסה המיועדת לבתי ספר. לאונטין פטרס, מנהלת הסניף ההולנדי של קרן ברנרד ון ליה, סיפרה לי שמקס, בנה בן השמונה, בדיוק צפה בבית הספר במהדורה שעסקה ב-11 בספטמבר. הוא ציין שהדיווח כלל ויוזאליה מאוד ברורה של מטוסים מתנפצים לתוך המגדלים. "זה היה נושא השיחה שלנו כשרכבנו יחד על האופניים", סיפרה.

מסכנה, אלא ללמד אותם כיצד להתמודד איתה. בהולנד שכיח לראות ילדים משחקים ברחוב, בחצר של בניין או בחצר הבית ללא השגחת הורים. הבנות של משפחת יאנסן, בנות חמש ושלוש, שוהות לאורך רוב אחר הצהריים של יום שישי לבדן בחצר ביתן בכפר אנגלן, מגדנות בנות, מסיעות מנוף קטן על גלגלים וקופצות בחבל. גם באמסטרדם ובהאג נראים ילדים צעירים משחקים בחוץ בלי מבוגרים בסביבה. מקס, לדוגמה, משחק במדרכה שלפני הבית שלו כמעט בכל אחר הצהריים בזמן שאחד מהוריו מכין את ארוחת הערב. אמו מספרת שכשהוא לא בחוץ, ילדי הש-

פעילות החניכה המכונה "dropping". משאירים את הילדים לבד, בלילה, במעבה היער. צילום: Dmitry Kostyukov / NYT

הורים נינוחים שלא צועקים

"הצרפתים חושבים שהילדים ההולנדים לא מתנהגים יפה ולא ממושמעים", אומר לי פרופ' ויינהובן, "זוהי נכון. אבל אם את לא ממושמעת ויש לך הודמנות לומר את דעתך — כמו למשל, מה נאכל הערב או לאן ניסע לחופשה — אז יש סיכוי גדול יותר שהדברים בחיך יסתדרו באופן שאת אוהבת ושתפחתי ביטחון עצמי גבוה יותר".

גם האטצ'יסון ואקוסטה מתארות בספרן חופ־שה עם ילדיהן ההולנדים באחד מחופי צרפת, שב־מהלכה ההורים ההולנדים קיוו שילדיהם יהיו קצת יותר צרפתיים, כלומר ישבו לידם ולא ישתר־ללו כל כך. אבל רגע אחר כך כולם הסכימו שהילדים הצרפתים הממושמעים נראים קצת אומללים לעומת ההולנדים השוככים.

ובאמת, ניכר שההורים ההולנדים מבינים שאי־אפשר לתפוס את המקל משני קצותיו — אם רוצים לגדל ילדים עצמאיים, דעתנים ומלאי ביט־חון, צריך לאפשר להם להתנסות, להשתולל, לה־סתכן, לבדוק את הגבולות. זה משפיע באופן ברור על סגנון ההורות שלהם.

ההורים כאן לא נחשבים לדמויות סמכותניות, אלא נתפסים יותר כשותפים הראשונים במסע הילדות. הם לא רואים בעצמם שוטרים, ולא מא־מינים בחדירה לפרטיותם של הילדים, אלא רואים עצמם כדמויות שאמורות להיות מודל. למעשה, המילים "משמעת" ו"גבולות" כמעט שאינן נמצאות בשימוש בהקשר ההורי. במקומן, הורים משתמשים במונח Opvoeding, שפירושו גידול וטיפוח.

האטצ'יסון, שמגיעה כאמור מבריטניה, מתרש־מת מהנינוחות שבה הורים וילדים מתנהלים זה לצד זה בלי שההורים יהיו גורם מאיים. אקוסטה, אמריקאית במקור, מתרשמת מההפך — עד כמה ההורים ההולנדים לא מתרפסים בפני ילדיהם כמו האמריקאים, לא חוששים מהם ובעיקר לא מצויים בתחרות עם הורים אחרים. שתיהן מתארות את הנינוחות של ההורות ההולנדית. ההורים לא מתר־גשים מהילדים, לא לטוב ולא לרע, ולא חושבים שעליהם להוכיח את עצמם כהורה השנה בפני מישהו.

אני מתעניינת איך הורים הולנדים מנתכים את ילדיהם לעשות פעולות שהם לא רוצים לעשות כמו לצחצח שיניים לדוגמה, ובאיזה אופן הם מע־נישים את ילדיהם, אם בכלל. "ההורים ההולנדים בעיקר מדברים עם ילדיהם, ללא צעקות כמעט בכלל", אומרת לי פטרס, בזמן שבנה משחק בגן השעשועים לידנו. "אבל האמת שמה שהכי עוזר הוא שיש מסגרת מאוד ברורה. הכל ברור וידוע מראש וזה מונע הרבה בעיות שמעתי. יש פתגם הולנדי עתיק שאומר 'מה ילדים מצריכים? מנוחה, עקביות וניקיון'. ילדים הולנדים אוכלים כל יום באותה השעה, הולכים לישון באותה השעה, קמים באותה שעה. יש עקביות והכל צפוי ומתוכנן".

ישבנו על הספסל ושוחחנו, כשבנה ניגש אלינו פתאום. הוא שאל בשקט אם הוא יכול לשתות משקה ממותק שאבא של חבר הציע לו. הייתי המומה. הילדים שלי יודעים שמשקאות קלים הם מחוץ לתחום וגם מכירים את הטיעונים שלפיהם

"זה רע לבריאות ורע לסביבה", אבל אם נופלת לחיקם הודמנות לשתות משקה מלא סוכר הם יג־מעו אותו בהנאה בלי לשאול אותי. פטרס חייכה ואמרה שהוא ילד צייתן באופיו.

כששאלתי את פרופ' ויינהובן איוו עצה הוא יכול לתת למי שמבקש לגדל ילדים מאושרים, הדבר העיקרי שהוא המליץ עליו זה ללמוד מההולנדים איך ליישם הורות פחות סמכותנית. "כתא המשפחתי הייתי ממליץ פחות לנסות 'לתקן' ילדים", הוא אומר. "הם כסדר גמור כפי שהם. הם לא אמורים להיות מבוגרים קטנים, אלא ילדים". את הגישה הזאת הוא מאמין שצריך ליישם גם מחוץ למסגרת המשפחה. "הילדות וגיל ההתבגרות הן תקופות רגישות, ואם את עוברת אותן בתוך חברה אגליטרית־דמוקרטית ולא סמכותנית־אטור־ריטרית זה מעלה את הביטחון העצמי ואת הדימוי החיובי שלך. כשסומכים עלייך בתור ילדה, את הופכת להיות אישה בוגרת שמסוגלת לקבל החל־טות שמתאימות לך וכך לבחור את החיים הנכונים עבורך".

ההורים בהולנד לא נחשבים לדמויות סמכותניות ולא מאמינים בחדירה לפרטיותם של הילדים. למעשה, המילים "משמעת" ו"גבולות" כמעט לא עולות בשיחות על הורות

היכולת לבחור את דרך חייהם היא בסופו של דבר המרכיב החשוב ביותר באושרם של ילדים. לדבריו, הילדים ההולנדים "מאושרים בראש ו־ב־ראשונה בזכות אפשרויות הבחירה הרבות. בהולנד אדם רשאי לבחור את הדת, העבודה ואת בני או בנות הזוג שלו — זה אומר שהרבה אנשים חיים את החיים שמתאימים להם".

ובאמת, אי אפשר לנתק את אופיו של התא המשפחתי מאופייה של החברה כולה. בתרבות ההולנדית מושרשת תפיסה עמוקה של "חיה ותן לחיות". לא סתם הפכו ההולנדים לעמוד האש שניצב בפני המחנה הליברלי בשורה ארוכה של תחומים.

הולנד היתה המדינה הראשונה שאישרה בחוק נישואים חד־מיניים לפני 20 שנה (בשווייץ, למ־של, זה קרה רק בחודש שעבר). מחקר ניר־זילנדי שפורסם השנה מצא שכאשר מדינה מתירה נ־ישואים חד־מיניים, שיעור ההתאבדויות של בני הנוער בה יורד בכ־18%. זה נתון משמעותי, מאחר שהתאבדות היא אחד מחמשת הגורמים המרכזיים לתמותת בני נוער בעולם.

הולנד היתה הראשונה גם להוציא ענישה פ־זית מחוץ לחוק, גם בבתי ספר וגם בתוך הבית. למעשה, היא עשתה זאת לפני 200 שנה. ההולנ־דים גם היו הראשונים להסדיר בחוק שירותי מ־ין בתשלום ולבטא סובלנות כלפי צריכת סמים קלים — עשורים לפני שזה קרה בשאר העולם. עישון מריחואנה אמנם אינו חוקי באופן רשמי, אבל חלה מדיניות מוצהרת שלא לעצור מי

צילום: עמוד הפייסבוק של ANP/REMCO DE WAAL / Jeugdjournaal

בזכות "החדשות לנוער", הילדים ההולנ־דים מעודכנים במה שמתרחש בעולם, מתגר־עט MeToo, דרך Black Lives Matter ועד משבר האקלים. כשנערכו במדינה בחירות במרץ האחרון, שישה ראשי המפלגות הגדו־לות התייצבו לעימות טלוויזיוני במהדורה, שם הם נשאלו שאלות על ידי ילדים.

בתוך העימות המנחים הצעירים ציינו שבדרך כלל פוליטיקאים מתמודדים רק עם ביקורת, ולכן ביקשו הפעם לומר להם גם דב־רים טובים. כל מנהיג מפלגה קיבל לידיו מע־טפה זהובה ובה מחמאה מהילדים בקהל. לראש הממשלה המכהן, מארק רוטה, אמרו שהוא טיפוס חיובי; למנהיגת מפלגת "הדמו־קרטים 66" נמסר שהיא אישה חזקה; לפולי־טיקאי אחר החמיאו על סרטוני הטיק־טוק וגם על שפעת התלתלים שלו.

אבל זה לא המוסד החדשותי היחיד ליל־דים במדינה. בהולנד יוצא לאור מדי חודש עיתון לילדים, שנכתב על ידי ילדים, המכונה "Child Press". בשבוע שבו ביקרתי במשרדי המערכת שלהם באמסטרדם, התקיימו בדוק בחירות בנורווגיה. הגיליון, שהוקדש לבחי־רות, נכתב כולו על ידי ילדים נורווגיים. אלי־זה סייטהוף, מנהלת המערכת ההולנדית, מספרת שהמקום מופעל על ידי עמותת הולנ־דית שפועלת ברחבי העולם. תפקידה "להע־צים את הילדים ולהשמיע את קולם בעולם שלא תמיד מעוניין לשמוע את דעתם".

ובאמת, ביוניסקף גילו שהקשבה לילדים ושיתופם בקבלת החלטות הם אולי הגורם הראשון במעלה להגדלת מידת האושר שלהם. "יש הרבה דרכים לשמוע את השקפ־תם של ילדים, אבל הכי חשוב זה לקחת אותם ואת מה שהם אומרים ברצינות", אומ־רת אסתר פולהאוס, בכירה בארגון. לדבריה, כדי שילדים יהיו מאושרים יותר, צריך "קודם כל להתייעץ עמם, מאחר שהם רואים את הדברים מנקודת מבט אחרת. חשוב שהם יבי־עו דעה על החלטות שעוסקות בעתידם".

ציונים והישגים, לא בבית ספרנו

לאונטין פטרס ובנה מקס. "שיילך לאקדמיה או שיהיה נגר, העיקר שיהיה מאושר"

"המטרה של בתי הספר בהולנד היא לחנך ילדים לאמפתיה, אחריות ותחושת קהילתיות, יותר מאשר להגיע להישגים לימודיים", אומר חוקר האושר פרופ' רוט ויינהובן. "כישורים חברתיים תורמים למידת האושר יותר מאשר רמת ה-IQ"

מערכת החינוך ההולנדית לא נודעת בעולם כגדולתה והילדים ההולנדים לא נודעים בציוניהם הגבוהים במבחני פי"ה. מבחינת ההולנדים, זו בדיוק המטרה.

"בתי הספר בהולנד מציבים לעצמם כמטרה לחנך ילדים לאמפתיה, אחריות ותחושת קהילתיות", אומר פרופ' ויינהובן. "המטרה היא לא להעביר אותם במסגרת אינדוקטרינציה של 'אמת' דידקטית כלשהי. מערכת החינוך ההולנדי דית מדגישה כישורים חברתיים יותר מאשר הישגים לימודיים. המחקר שלנו מלמד שכישורים חברתיים תורמים למידת האושר יותר מאשר רמת ה-IQ".

בשנים האחרונות אמנם מתגברת ביקורת פנימית על חוסר המוטיבציה של התלמידים ההולנדים להצטיין, אבל אי-אפשר שלא להכיר בתרומה של מדיניות זו לרווחתם של הילדים. התלמידים ההולנדים נמצאים בעשירייה הראשונה בקרב מדינות ה-OECD בהכעת תחושת שייכות לבית הספר – ובמקום האחרון בתחושת תחרותיות ופחד להיכשל.

היעדר התחרותיות, גם ברמה הפדגוגית וגם ברמה החברתית, מוביל לכך שיש כאן פחות תורפה של בריונות. למעשה, שיעור הילדים שהעידו כי חוו בריונות הוא הנמוך בקרב המדינות המפותחות, ושיעור הילדים שהעידו כי הם רוכבים בקלות חברים חדשים – גבוה.

בבתי הספר לא ניתנים עונשים, אין שיעורי בית עד גיל 10 ועד סוף היסודי גם אין ציונים מספריים בתעודות, אלא רק הערכות מילוליות שעוקות כהיבטים התנהגותיים, חברתיים ורגשיים.

במדינה לא פועלים בתי ספר פרטיים. גם זרמי החינוך המיוחדים (כדוגמת מונטסורי, אנטרופוסופי פי וכו') והמוסדות הדתיים הם חלק ממערכת החינוך הציבורית. כך שמי שחפץ ללמוד בהם, יכול לעשות זאת בחינם. אחד מזרמי החינוך הפופולריים כאן, שנקרא דלתון, גורס שיש להתאים לכל תלמיד ותלמידה תוכנית לפי הצרכים, העניין והיכולות שלהם, שיש ללמד ילדים עצמאות, כי שורים חברתיים ולטעת בהם תחושה של אחריות להם ולסביבתם. זה נעשה בדרכים שונות, כמו משימות חודשיות שעל הילדים לבצע. ליאוני דאן הארטון, מנהלת בית ספר מזרם דלתון באמסטרדם, מסבירה שבמערכת החינוך ההולנדית מאמינים כי "ילדים חייבים לקחת אחריות על מעשיהם, או אם הם עושים משהו לא בסדר, מצופה מהם להסביר מדוע ולעמוד מאחורי המעשה".

לתוך בתי ספר לא יכולתי להיכנס בשל מגבלות הקורונה, אבל אני מכירה אותם גם ללא ביקור. תמונות של רבים מהם אפשר למצוא בסיפרי אדריכלות, שכן הם מפורסמים באדריכלות פורצת הדרך שלהם. האב המייסד של תכנון בתי ספר מודרניים הוא האדריכל ההולנדי הנודע ועטור הפרסים פרופ' הרמן הרצברגר, בן 89, שתיכנן עשרות בתי ספר במדינה. האדריכלות הבית-ספרית שלו דוגלת בתכנון מסגרת

מוריקה שמשמשת גינה ציבורית לכולם. באמסט'רדם אפשר למצוא את "המתחם החינוכי אפולו" בתכנונו, שבו הכיתות שוכנות סביב חלל מרכזי ולא לאורכו של מסדרון, כפי שהיה מקובל עד אז, והוא מכיל טרסות מוזינות לשיבה, משחק, ליימוד וכל שימוש אחר.

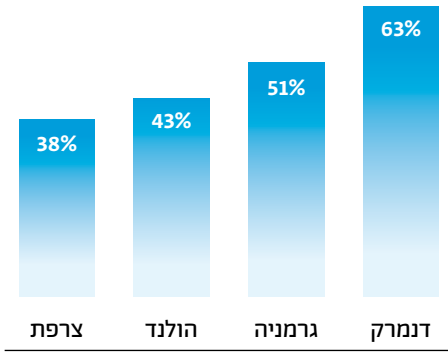
"אם אני חייב לציין קו מנחה אחד לעיצוב בתי ספר זה יהיה זה: יצירת מרחב פעולה חופשי", הוא אומר בראיון למוסף הארץ. "בניגוד לארגון המסורתי, שבו מורים עומדים ליד הלוח מול תלמידים

מרחבית מינימלית, שמתמלאת באופן טבעי על ידי התלמידים עצמם.

אפשר לראות זאת כבר מבית הספר הראשון שתיכנן בעיר דלפט ב-1966, שבו הכיתות בנויות בצורת ר', מה שמאפשר לקיים פעילויות שונות בתוך אותה הכיתה. חידוש נוסף שם הוא העובדה שהחצר שלו פתוחה לרחוב ומשמשת מרחב ציבורי לכל תושבי העיר. בכך מודגש האספקט הקהילתי של החינוך. מהלך דומה יצר הרצברגר גם בעיר ארנם, שם חזית בית הספר היא גבעה

חינוך מיני מוביל לתרבות מינית בריאה

שיעור הגברים והנשים שצופים בפורנו

שיעורי החינוך למיניות מתחילים כבר בגיל ארבע, כשהילדים נכנסים למערכת החינוך. בגילים הצעירים הם לומדים על מערכות יחסים ומגע הולם, על הגוף שלהם, על האפשרות לסרב למגע שלא נעים להם ועל אינטימיות. בגיל שבע הם לומדים על איברי הרבייה; בגיל שמונה על סטריאוטיפים מגדריים ודימוי גוף; בגיל 11 על נטיות מיניות וסקס בטוח, וכך הלאה עד סוף התיכון. מחקרים מצביעים על כך שהגישה הזאת אפקטיבית ליצירת תרבות של מין מהנה, בטוח ובריאה. בני הנוער ההולנדים הם הראשונים בעולם בשימוש באמצעי מניעה, מה שמוביל למספר הריונות נעורים השני הכי נמוך בעולם (אחרי שווייץ) וגם למקרים מועטים של מחלות מין בקרב בני נוער. מרבית בני הנוער ההולנדים מעדיים על התנסויות מיניות ראשונות חיוביות ומדווחים שאלה מתרחשות מאוחר יותר ממדינות אחרות, בגיל 17-18.

חינוך מיני כבר מגיל ארבע

הקומה הרביעית במוזיאון המדע הפופולרי של אמסטרדם מוקדשת לגוף האדם. אחת התצוגות הבולטות בקומה הן תמונות בגודל אמיתי של אנשים שונים ומגוונים בעירום. נראים שם בכירור פצעונים, צלקות, עור רפוי, צלוליטיס וגם איברי מין על תצורותיהם הרבות והשונות. הילדים מתרועעים בין התמונות בנינוחות, שני בנים מצחקקים למראה פין מסוים, שתי ילדות אחרות מתבוננות בעניין בצלקת מניחות קיסרי. תצוגה שכנה עוסקת ביחסי מין. באחד המיצגים ילדים מוזמנים להפעיל בידיהם לשונות ענקיות וכך "להתנסות" בנשיקה צרפתית. לצד הלשונות עומדת תצוגת תמונות של פניהם של גברים ונשים שונים בזמן שהם חווים אורגזמה. המצגת הזאת ודאי אילצה הורים לא-הולנדים רבים לדבר בפעם הראשונה עם ילדיהם על אורגזמה, אבל סביר להניח שמרבית הילדים ההולנדים שצופים בה כבר יודעים במה מדובר. שכן בהולנד, מין הוא דבר מדובר, פתוח ולא מביך. החוק ההולנדי מחייב את כל בתי הספר היסודיים ללמד "חינוך מקיף למיניות". משרד החינוך מגדיר בדיוק מדוע: "התפתחות מינית היא תהליך נורמלי וטבעי, ולילדים ובני נוער יש זכות לקבל מידע אמין וכן על הנושא". התוכנית יכולה להשתנות בין בתי ספר ובין מורים, אבל עליה לכלול ארבעה נושאים ליבה: התפתחות מינית, שונות מינית, מין בטוח ובריאה והטרדות מיניות.

שיושבים בסידור צבאי ומאזינים (או מעמידים פנים שהם עושים זאת) למה שהם אמורים ללמוד כדי להפוך לאזרחים טובים ומוצלחים, אני קורא לתת דגש רב יותר לפיתוח יכולות אינדיבידואליות. לשם כך נדרש תכנון של בתי ספר 'פתוחים', שמומיינים עבודה פרטנית או קבוצתית. הסביבה צריכה לעורר יוזמות ולשם כך נדרש מרחב פחות מוגדר.

בהולנד מתקיימת שיטה, שלעיתים מעוררת מחלוקת, למיון תלמידים כבר בסוף בית הספר היסודי. במהלך כיתה ו' הילדים עוברים מבחן שנועד לכוון אותם לסוג החינוך התיכוני שמתאים להם. לאחר קבלת תוצאות המבחן, יש להם שלוש אפשרויות: ללמוד בתיכון מקצועי שבו לומדים מלאכות יד, מקצועות טכנאות למיניהם, הכנה למקצועות סיעוד וכדומה; להמשיך בתיכון שהוא הכנה לאוניברסיטה, או ללמוד בתיכון מדעי באופיו, שמספק הכנה לתארים מדעיים מתקדמים. כ-60% מהתלמידים ההולנדים בוחרים בתיכון מקצועי, 20% בתיכון אקדמי ו-20% במסלול המדעי.

לא-הולנדים רבים, ואני ביניהם, ודאי נעים בחוסר נוחות מהמחשבה על הסללת ילדים בגיל כה צעיר, אבל ההולנדים שעמם שוחחתי לא רואים בכך בעיה. אם יש להם ביקורת על השיטה הזאת, זה רק על כך שהחלטת צריכה להתקבל כבר בגיל 12. הם היו מעדיפים שהבירה תיעשה בגיל 14, אחרי שנתיים בחטיבת ביניים. הם לא רואים זאת בעין ביקורתית מהסיבה הפשוטה שאין להם סטיגמות על חינוך מקצועי והם לא מזהים היררכיה בין מקצועות שונים. הופתעתי לגלות שמבחינתם, טכנאי וחוקר מוח הם שני מקצועות שווים ערך. פגשתי שרברב שסיפר על עבודתו בגאווה באותה המידה ששכנו הרופא דיבר על שלו. פגשתי נער צעיר שהחלום שלו להיות דוור כי כך הוא יסתובב ברחובות ועוד יקבל על זה כסף. ופגשתי נערה שמתלבטת בין לימודי קוסמטיקה להנדסה. הם לא רואים במקצוע שלהם מעמד חברתי, אלא מה שהוא באמת: רק מקצוע. מקס הוא בנה היחיד של פטרס. היא, כאמור, מחזיקה בתפקיד בכיר בקרן ון ליר, ובעלה בכיר באחד הבנקים ההולנדיים. שאלתי אותה אם לא מטרידה אותה העובדה שכבר בגיל 11-12 מקס יצטרך לבחור כיוון שישפיע על כל מהלך חייו.

"לא. למה שזה יטריד?" היא השיבה.

"ואם הוא יבחר ללכת לבית ספר מקצועי, תהיי קול עם זה?" אני מקשה.

"אני רק רוצה שהוא יהיה מאושר", היא עונה וצוחקת למשמע המשפט הקלישאתי שזה עתה אמרה. "יצאתי כל כך הולנדית עכשיו. הורים הולנדים לא לוחצים על ילדיהם להביא ציונים גבוהים, רובם באמת רק רוצים שהם יהיו מאושרים, שטחי ככל שזה יישמע".

"אני דיסלקטית ונראה לי שגם הוא", היא ממשיכה. "הוא נאבק קצת עם הכתיבה והקריאה וממש טוב בחשבון, או אי-אפשר באמת לדעת מה יגרום לו להיות מאושר – ללכת לאקדמיה או אולי להיות נגר. מה גם שאני לא מודאגת לגבי יכולת ההשתכרות שלו, כי בתור הולנדים אין עלינו לחץ להרוויח שכר גבוה, או קל לא להיות מוטרדים לגבי עתיד הילדים".

תערוכת הסקס במוזיאון המדע. הנוער ההולנדי ראשון בעולם בשימוש באמצעי מניעה american_rugbier צילם

לחגוג יום הולדת בלי מתנות

את הסטריאוטיפ שלפיו ההולנדים פשוט קמצנים. אבל אפשר לראות זאת גם אחרת: התרבות ההולנדית מאופיינת בצניעות. כאן פשוט לא מקובל להתרברב – לא מילולית ולא חומרית. חיותות הבתים נדמות די פשוטות ולרוב אינן מסגירות את שיעור המידות של הבתים מאחוריהן. מכוניות פאר הן כמעט מחוץ לתחום, והילדים לבושים באופן שלא משקף את המצב הכלכלי של הוריהם. ילדים הולנדים גם לומדים מגיל צעיר לא להשיג וויץ. אחד הערכים החשובים הוא להיות מה שהם מכנים "נורמליים", כפי שמעיד הפתגם ההולנדי "תתנהגו באופן נורמלי, זה כבר משוגע מספיק".

לצניעות הזאת יש משמעויות נרחבות. "היל" דים ההולנדים הם פרגמטיים ומלאי ביטחון, משוחחרים מחדדות על מעמד חברתי או מחסור חומרי, כותבות האטצ'סון ואקוסטה בספרן. זו אמנם אמירה מעט גורפת, אבל היא קשורה לפער בין עשירים לעניים במדינה. בעוד שהפערים בין עשירים לעניים גדלים במרבית המדינות המפותחות (וישראל בראשן), בהולנד הפער הזה נותר נמוך באופן יחסי במשך שנים, שם רוחשת לה שכבת ביניים גדולה ודומיננטית.

בספרם פורץ הדרך "רמת הרוח", שיצא לאור ב-2010, טוענים החוקרים הבריטים ריצ'רד וייל קינסון וקייט פיקט שלחוסר שוויון חברתי-כלכלי יש השפעה שלילית גדולה יותר על רווחת אנשים באותה החברה מאשר עוני. כלומר, עדיף לחיות בחברה שבה כולם עניים מאשר בחברה עם פערים גבוהים בין עשירים לעניים.

לטענתם, במדינות שבהן ההון מחולק באופן שוויוני יותר, האזרחים בריאים יותר (נפשית ופיזית), פחות אלימים ובעלי תחושת קהילתיות חזקה יותר. הם מתייחסים גם באופן ספציפי לילדים ובני נוער, ומסבירים שפערים חברתיים גורמים

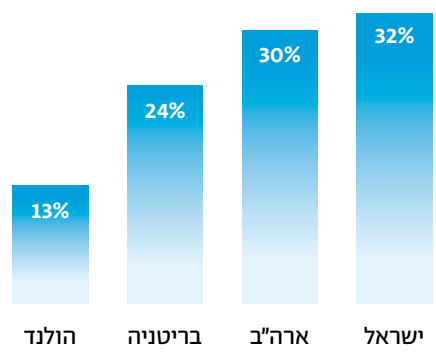
ההבדל בין חדר ילדים הולנדי לזה הישראלי קופץ לעין מהרגע הראשון. כאן לא מוצאים ערימות של צעצועי פלסטיק ברחבי החדר. במקומם אפשר לראות כמה צעצועי עץ איכותיים. גם כשחוגגים יום הולדת, לא מקובל להביא מתנה למסטיבה. במקום משחק או צעצוע, חתן או כלת השמחה מקבלים יצירה קטנה שהחברים הכינו לכבודם.

גם צעצועים יד שנייה הם דבר מקובל מאוד. יום החגיגות של המלך בחודש אפריל מוציא את הילדים לרחובות, שם הם מוכרים את הצעצועים הישנים שלהם וקונים מילדים אחרים צעצועים משומשים. הפסטיבל הזה, שהפך אולי לשוק הקחתן הגדול בעולם, הוא אחד החגים האהובים על הילדים ההולנדים. זהו שיעור יישומי בנפלאות החליפין וקסם פרטי היד השנייה.

זרים שהתגוררו בהולנד אוהבים לעתים להשתמש על חשבון ההולנדים בהקשרים אלה ולהציג

פער נמוך בין עשירים לעניים

שיעור הילדים שחיים בעוני

את הנתונים הללו אוספת עמותת Rutgers ההולנדית, שעוסקת בחינוך למיניות בריאה, ומכונה "מרכז המיניות של הולנד". אנשי העמותה אוהבים להציג בהרצאותיהם מסמך של האו"ם שמפרט את חשיבותו של חינוך מיני לבריאותם ורווחתם הנפשית של ילדים ובני נוער. על פי האו"ם, חינוך למיניות יוצר קבלה טובה יותר של הגוף, מעניק ידע על תהליכים פיזיולוגיים, מקטין את החשש מתופעות טבעיות של התפתחות מינית, מעודד אינטראקציות מיניות בריאות יותר, פיזיות ורגשיות, ומוביל ליחס חיובי יותר כלפי מין. ואכן, לפי נתוני העמותה, 64% מההולנדים חשים ביטחון לתאר את הרצונות שלהם במהלך אינטראקציות מיניות ופתוחים לשוחח על סקס.

"אני זוכרת היטב את שיעורי החינוך למיניות שעברתי", מספרת קלרה יאן, חשבת במקצועה. "לימדו אותנו על החשיבות של הסכמה וכבוד בסקס. היה דגש על קבלה, מגוון, בריאות והנאה. גם בבית דיברתי על זה די בפתיחות עם ההורים"

"אני זוכרת היטב את שיעורי החינוך למיניות שעברתי", מספרת קלרה יאן, חשבת במקצועה. "לימדו אותנו על החשיבות של הסכמה וכבוד בכל מה שקשור לסקס. חברים ממדינות אחרות מספרים שאותם בעיקר הפחדו ממחלות והריונות לא רצויים ושהשיעורים היו בעיקר מביכים. אצלנו היה דגש על קבלה, מגוון, בריאות והנאה. גם בכית דיברתי על זה די בפתיחות עם ההורים. מחזור היה דבר מדובר ונורמלי, גם בקרב החברות וגם בבית, וכשנכנסתי לגיל ההתבגרות אמא שלי שאלה אותי אם אני זקוקה למשהו. אני שמחה לגדל גם את הבת שלי בתוך תרבות שמתייחסת ככה לסקס".

בסקר שערך האיחוד האירופי לפני עשור עלה שמבין מדינות האיחוד, בני הנוער ההולנדים חשו הכי נוח לשוחח עם הוריהם על נושאים שונים, בין השאר גם על מין. בסקר אחר שערך האיחוד ב-2013, הפעם על סקס באופן כללי, עלה שההולנדים נמצאים במקום השלישי הכי נמוך בצפייה בפורנו (אחרי הצרפתים והאיטלקים) ובמקום השני בכיקור במועדוני חשפנות (אחרי הצרפתים).

ובכלל, נראה שההולנדים מרוצים מאוד מהסקס בחייהם – באותו סקר נתבקשו תושיב האיחוד האירופי לדרג מאחד עד חמש את "איכות חיי המין שלהם". הכי הרבה הולנדים ענו "5".

ילדות מוכרות צעצועים בחגיגות "יום המלך". שוק הקחתן הגדול בעולם

משחקים בדמינגטון בפארק באמסטרדם. ההולנדים עוסקים בספורט כמעט 13 שעות בשבוע

10

נפש בריאה בגוף שעושה ספורט

63%, חלקם פשוט מכיוון שהם רוכבים על אופניים כדי להגיע ממקום למקום.

למעשה, סקר בינלאומי שנערך ביולי האחרון בקרב 21 אלף איש מצא שההולנדים הכי פעילים פיזית מקרב 29 המדינות שנסקרו. לפי הסקר, ההולנדים עוסקים בספורט בממוצע במשך 12.8 שעות בשבוע. רק 4% מהם השיבו שהם לא פעילים פיזית בכלל.

איך גורמים לאומה שלמה לעסוק בספורט באופן מסור שכוה? אחת הדרכים היא קיצור יום הלימודים פעמיים בשבוע. בכל רחבי המדינה הלימודים בימי רביעי ושישי מסתיימים בשעה 12:30, ואז מקובל שהילדים הולכים לחוג ספורט טיבי כלשהו. כדורגל הוא מן הסתם להיט, שהוציא מקרב ההולנדים כמה שחקנים ושחקניות כדורגל מוצלחים מאוד, אבל כך גם כדורשת, כדורעף, הוקי וענפי ספורט אחרים.

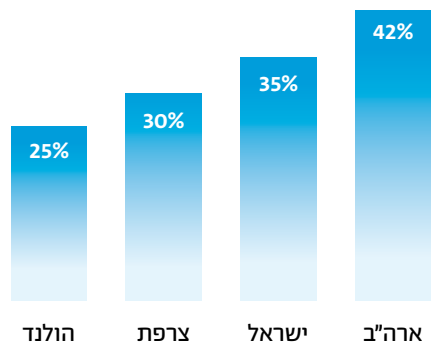
בריאות פיזית משפיעה לטובה כמובן גם על ההורים וגם על הילדים. הילדים עצמם מרגישים טוב יותר ולכן מסוגלים להפנות יותר סבלנות ותשומת לב לילדיהם. מן המפורסמות הוא שכישה הורים רגועים ומרגישים טוב, כך גם הילדים. כסופו של דבר, בהקשר זה, מההולנדים אפשר ללמוד שיעור גם באיך לפעול במתינות. ההקפדה שלהם על בריאות פיזית, למשל, לא גורמת להם לוותר על ה-Hagelstag – ארוחת הבוקר הטיפוסית לילדים. מדובר בפרוסת לחם לבן מרוחה בחמאה ועליה מפוזרות סוכריות עוגה, על פי רוב בטעם שוקולד. זה טעים, שובבי ומתוק כמו שזה נשמע. לאום שזה המאכל הקבוע של ילדיו ודאי יודע דבר או שניים על אושר. ■

גרורי יאנסן, בן 38, הוא רופא משפחה שגר בכפר אנגלן, ועובד הן במרפאה פרטית והן בבית החולים. העבודה, הוא אומר, לא קשה במיוחד ומתנהלת בדרך כלל על מי מנוחות. אפילו בימי המגפה הוא לא הרגיש עומס רב מדי.

האמת היא שההולנדים די בריאים. לאחרונה הם אף הוכרו כמדינה ה-14 הכי בריאה בעולם (ישראל במקום ה-17 המכובד גם כן). תוחלת החיים ההולנדית גבוהה (אך נמוכה מזו שבישראל) ושיעור ההשמנה בקרב ילדים נמוך – למעשה, זו המדינה היחידה בעולם שבה שיעור ההשמנה של ילדים ירד בשנים 2012-2015. אולי זה בזכות העובדה ששיעור ההולנדים שעוסקים בפעילות גופנית על בסיס קבוע עומד על

המדינה היחידה שבה חלה ירידה בהשמנת ילדים

שיעור הילדים שסובלים מעודף משקל

לחרדות סטטוס, מה שמוכיל לסכסוכים מרובים יותר בנוסף, הם מגדילים את הפערים בלימודים, את שיעור ההשמנה, את מספר הריונות הנעורים ואת מספר מקרי ההתאבדות בקרב בני נוער.

מרתק לגלות תחום נוסף שבו ההולנדים יחסית שוויוניים – מידת האושר שלהם. בסקרים שבדקים את מידת האושר של התושבים, מרבית ההולנדים עונים את אותו המספר בממוצע, בעוד שבמדינות אחרות יש שונות גדולה יותר בין התשובות. "ההבדל בין מידת האושר של אינדיבידואלים בהולנד הוא הכי קטן בעולם", מסביר פרופ' ויינהובן, "כך שהרוב מאושרים באותה המידה". ■

Pieter Roovers / Shutterstock.com :אייל

